

Nergens beter dan ... in de kerk

Waarom kiezen voor het kerkelijk aanbod

Pol Hendrix

HET is duidelijk merkbaar: er wordt steeds minder voor de kerk gekozen op die belangrijke momenten in een mensenleven. Zowel uitvaarten als huwelijken, ook doopsels en vormsels en natuurlijk de eucharistie liggen niet goed in de markt. Toch zou dit aanbod het beste moeten zijn dat men kan krijgen. Eerder dan nog eens op zoek te gaan naar alle mogelijke oorzaken voor de terugloop, wil ik hier ronduit eerlijke reclame maken voor het kerkelijk aanbod, al kan ik natuurlijk niet garanderen dat het ook werkelijk overal even goed zal zijn. Ieder vogeltje zingt zoals het is gebekt, al zijn er toch criteria waaraan overal evenveer voldaan zou mogen worden. Ik schrijf hier vooral vanuit mijn persoonlijke (geloofs-)overtuiging en vanuit mijn eigen inzichten en ervaringen ter zake.

Geloof als voorwaarde?

Van mensen die niet gelovig zijn kan je niet verwachten dat ze zich tot het kerkelijk aanbod aangetrokken voelen. Het is nochtans de praktijk dat heel wat van hen toch aan kerkelijke diensten onderworpen worden wanneer iemand uit familie- of vriendenkring daarvoor heeft gekozen. Je krijgt nooit zoveel ongelovigen bij elkaar in een kerk als bij een uitvaart of een huwelijk! Ook zij moeten als 'tevreden klanten' achteraf huiswaarts keren en toegeven dat het allemaal nog wel meeviel en men nergens verontwaardigd over hoefde te zijn. Natuurlijk wordt er tot God gebeden en worden er christelijk getinte uitspraken gedaan, maar een goede voorganger beseft welk een publiek hij/zij voor zich heeft en houdt daar rekening mee. Zonder evenwel zijn pastorale ingesteldheid te verloochenen, laat staan zijn geloof, laat dat wel duidelijk zijn.

Het kan gebeuren dat men voor een kerkelijke uitvaartdienst kiest enkel omdat het de wens van de overledene was of dat men voor een kerkelijke huwelijksinzegening kiest omdat de ouders daarvoor druk uitoefenen. Je kan dan weinig of geen geloof verwachten van deze mensen, maar toch hoeft dat geen nadeel te zijn in de voorbereiding noch in de uitvoering van deze diensten. Het is mijn ervaring dat er altijd meer geloof aanwezig is dan er wordt uitgesproken. Mensen nemen soms wel afstand van het geloof op rationele wijze, maar houden er toch ergens een emotionele band mee. Zoals ik in vele andere artikels al heb geformuleerd, is elke mens nu eenmaal van nature religieus, het is zijn zesde zintuig. De momenten waarop een mens beroep doet op de kerk, zijn meestal emotionele omstandigheden waarop een mens gevoeliger is voor de religieuze dimensie, ook al neemt hij er rationeel afstand van.

Is geloof dan een voorwaarde om op de kerk beroep te doen? Die vraag is wellicht niet relevant. Het spreekt vanzelf dat het geloof ter sprake komt en dat men niet mag verwachten dat alles wat 'riekt' naar geloof geweerd kan worden. Bij deze gelegenheden kan in elk geval het geloof, hoe klein ook, voeding vinden of bevraagd worden. Men zou toch mogen verwachten dat iemand die zich tot de kerk richt, bereid is om aan gelovige en godsdienstige invloeden blootgesteld te worden. En als u dan zou den-

ken: "Ik ga er toch niks aan overhouden!" dan hoop ik stiekem van wél, want zo ben ik dan ...!

Men moet vooral karikaturale voorstellingen van kerk en godsdienst laten varen en beseffen dat het kerkelijk aanbod een menswaardig aanbod is. Godsdienst is in praktijk vooral mensendienst. "Wat ge aan de minste van mijn broeders hebt gedaan, hebt ge aan mij gedaan," zei Jezus (Mt 25,31-40). Een kerkdienst is wel degelijk een 'dienst'. De kerk biedt het beste van zichzelf aan om mensen nabij te zijn op bijzondere momenten in hun leven. Bij dergelijke dienstverlening put men zowel uit de traditie als uit het moderne levensaanvoelen. Mensen worden verbonden met God, met elkaar en met het grote geheel, dat is die religieuze dimensie. Het is niet omdat je zelf moeite hebt met het 'concept' God dat een voorganger het niet aanwezig mag stellen. Er is immers altijd meer God dan we denken, vooral omdat de meeste mensen toch blijven steken bij godsbeelden en die zijn nu eenmaal heel broos. Dat we ons bepaalde voorstellingen van God maken en Hem bepaalde eigenschappen toeschrijven, is menselijk, maar we mogen niet denken dat Hij/Zij daarmee samenvalt! Het gaat altijd fout wanneer wij God niet gewoon God laten zijn en Hem beladen met al onze pro's en contra's. God is gewoon aanwezig daar waar mensen goed bezig zijn, laten we het daar bij houden.

Vraag en aanbod

Het aanbod van de kerk is divers, maar ook grotendeels traditioneel. Tegenwoordig moeten we daar wel aan toevoegen dat het totale pakket niet overal nog verkrijgbaar is. We leven in een tijd waarin geloofskernen worden samengevoegd in 'pastorale eenheden', kerkgebouwen een andere bestemming krijgen en er steeds minder priesters beschikbaar zijn. Nogal wat mensen die op de kerk beroep wensen te doen betreuren die tendensen, maar vergeten wel dat zij daar zelf mee de oorzaak van zijn. Toch vinden de meeste mensen het niet meer dan normaal dat zij – als gelovigen weliswaar – niet vaker in

Het is mijn ervaring dat er altijd meer geloof aanwezig is dan er wordt uitgesproken.

Wanneer liturgie formalistisch én 'formulistisch' is en voorgangers het contact met de vloer verliezen, dan schiet zij haar doel voorbij.

een kerk te zien moeten zijn dan op die speciale momenten. Zo hoort dat en de kerk heeft dat maar te aanvaarden. Maar op die basis kan zij niet standhouden. Zij kan maar functioneren als er geloofsgemeenschappen zijn die haar levend houden. De evoluties in onze samenleving zijn natuurlijk niet tegen te houden en tegelijk is het kerkinstituut niet geneigd om zich daaraan aan te passen. Het aangetaste imago van de kerk en haar vasthoudendheid aan de traditionele geloofsleer maken het de pastores aan de basis niet gemakkelijk om vertrouwen te wekken en niet in een conservatieve hoek geduwd te worden. De huidige paus lijkt het rijke Vaticaan wel als een blok aan het been te beschouwen en dat siert hem, maar tegelijk is hij niet bereid om de verouderde inhoud ter discussie te stellen. Misschien zullen er nog wel hervormingen komen, maar dan op het moment dat die al verouderd zijn vóór ze worden ingevoerd! Aan de basis is men natuurlijk al lang op vele plaatsen vernieuwend bezig, maar op sommige punten blijf je toch botsen tegen de leerstellingen of standpunten van de kerk.

We mogen ons ook afvragen of het aanbod van de kerk – dat aan de basis dus vaak milder en progressiever is dan de top het voorschrijft – wel overeenkomt met de vraag. Als mensen een doopsel vragen, vragen zij dan dat hun kind officieel mag toetreden tot de Rooms-katholieke kerk of spelen er andere motieven een voorname rol? Als koppels willen trouwen voor de kerk, zijn zij dan wel bereid om aan alle gestelde voorwaarden te voldoen of zijn zij dan niet eerder met andere zaken bezig? Tegelijk

speelt natuurlijk ook het beeld mee dat mensen van de kerk hebben. Zij zijn zich niet noodzakelijk bewust dat er meer (of minder) mogelijk is dan zij denken. Ik ben ervan overtuigd dat meer mensen op de kerk beroep zouden doen indien zij wisten wat de lokale voorgangers te bieden hebben. Sommigen kunnen over de hoge kerkelijke drempel heen stappen, maar de meesten komen daar niet toe! Zo wordt er tegenwoordig veel minder op de kerk beroep gedaan voor uitvaarten, terwijl je spiritueel en ceremonieel niks beters kunt krijgen dan een kerkelijke uitvaart!

Natuurlijk zijn er kerkmensen die menen dat de kerk niet moet afdalen naar de mensen, maar dat de mensen moeten opstijgen naar het niveau van de kerk. Dat houdt dan in dat men niet bereid is tot liturgische hervormingen, maar men de mensen eerder wil leren te houden van de liturgie zoals die is voorgeschreven. Natuurlijk moet de liturgie zo goed zijn als ze kan zijn. Er zijn zeker wel voorbeelden aan te wijzen van een platvloerse liturgie die zowel naar vorm als inhoud haar functie niet meer vervult. Maar het andere extreem is evenzeer af te keuren: wanneer liturgie formalistisch én 'formulistisch' is en voorgangers het contact met de vloer verliezen, dan schiet zij haar doel voorbij. Wij mogen nooit toestaan dat de kerk enkel zichzelf dient in plaats van de mensen waartoe zij is gezonden! Wij mogen ons nooit neerleggen bij een liturgie van uitgeholde formules, noch van verstarde voorgangers. Meer lees je hieromtrent in

mijn artikel over de liturgie, 'Voorganger worden'. Want hier moeten we nu toch even het pad van de liturgie verlaten, vermits het aanbod van de kerk breder is dan liturgie ...

Meer dan liturgie

Mensen mogen ook andere dingen van de kerk verwachten dan enkel maar liturgische diensten. Ik kom verderop nog terug op het liturgische aanbod, maar in deze paragraaf wil ik even kort ingaan op andere verwachtingen van mensen, waarop de kerk ook een antwoord tracht te geven.

Wonende in een pastorie kan ik u vertellen dat de meest gestelde vraag aan de voordeur is: "Wilt u mij geld geven?" Die vraag wordt altijd voorafgegaan door een heel verhaal vol ellende waarvan je niet weet wat daarvan waar is. Een beetje geld geven om eten te kunnen kopen, dat kan ik doen – daar heb ik een budget voor, laten we zeggen. Maar meestal vraagt men grote bedragen en daar kan ik niet op ingaan. Dan moet ik ze doorverwijzen naar plekken waar ze ook geen geld zullen krijgen, maar waar ze hopelijk meer zicht hebben op de mogelijkheden die er wél zijn. Gelukkig bestaan er heel wat organisaties, niet zelden christelijk van signatuur, die proberen materiële noden te lenigen, maar op het gebied van finances is er toch nog een groot tekort aan efficiënte hulpverlening. Armoede staat ook nooit op zich, maar gaat samen met allerlei andere problemen (gezondheid, relaties, ...) waardoor een simpele vraag om geld een complexere nood verbergt.

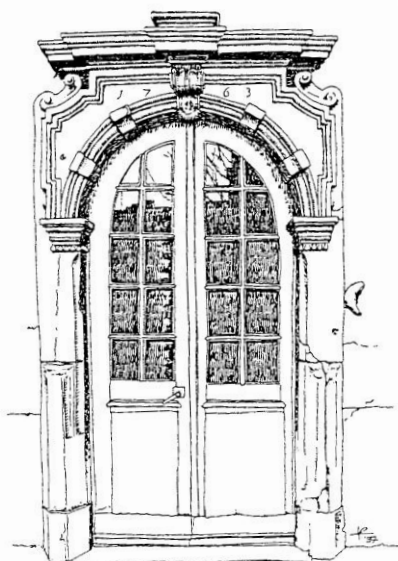
Een andere vraag, die meestal niet aan de deur, maar aan de telefoon of via e-mail wordt gesteld, is de vraag naar geestelijke hulpverlening. Die vraag wordt eigenlijk te weinig gesteld, veel minder dan ze groot is. Vroeger was de biecht het middel om mensen in geestelijke nood te helpen, tegenwoordig werkt dat bij velen niet. Mensen die met schuld beladen rondlopen geloven niet meer dat God hen – al dan niet via een priester – daarvan kan

We zijn nog niet 'op ons gat gevallen', maar de tijd komt dat we de koude grond zullen voelen en dan kunnen we maar hopen dat we dan de energie hebben om ons op die grond af te zetten en een sprong van vernieuwing kunnen maken!

verlossen. Je moet er immers wel in geloven! Dus komen mensen bij de psychotherapeut terecht of ze plegen zelfmoord. Ik ben ervan overtuigd dat mensen die het geloof nog niet helemaal hebben afgewezen, hulp kunnen vinden bij een luistervardig priester/ pastor. Eén of meer goede gesprekken (en die zijn gratis!) kunnen nieuwe perspectieven bieden. In sommige gevallen kunnen dat ook gesprekken in kleine groep zijn, waarbij men ook veel van elkaar kan ontvangen en aan elkaar kan geven. Gespreksgroepen die niet vanuit een noodsituatie vertrekken, maar vanuit zinragen, kunnen levens veranderen!

Een heel specifieke vorm van gespreksgroep is de bijbelgroep. Mensen komen samen om de bijbel beter te leren kennen, om samen in de bijbel te lezen en samen op het spoor te komen (onder vakkundige begeleiding weliswaar) van wat deze teksten beteke-

nen voor ons. In bijbelgroepen keert regelmatig de verbazing weer over hoe zulke oude teksten zo fris en eigentijds kunnen zijn wanneer je ze met een open geest leest. Er zijn natuurlijk verschillende strekkingen in het bijbel-verstaan, daarom moet van bij het begin duidelijk zijn dat men geen infantiele of fundamentalistische omgangsvormen met de bijbel hanteert. Men kan de bijbel gemakkelijk misbruiken en dat kan nare gevolgen hebben. Voor een ge-

zond verstaan van de bijbel kan je misschien mijn artikel (bijbelinitiatie) ‘Op bijbelse gronden’ lezen. Ben je geïnteresseerd om bij een bijbelgroep aan te sluiten of met enkele mensen een nieuwe op te starten, laat mij iets weten ...

Dan heb je nog de meest prangende vraag, die niet wordt gesteld, met name de vraag naar gemeenschap. De kerk wordt steeds minder een gemeenschap van gemeenschappen. Dat kan je in bijna alle parochies vaststellen. Men spreekt van vergrijzing vermits jongere generaties steeds minder op de lokale gemeenschap betrokken zijn. Veertig jaar geleden was een parochie een netwerk van allerlei vrijwilligers en groepen die actief meewerkten aan het gemeenschapsgebeuren. Die gemeenschappen van toen zijn nu aan het uitdoven en er komen amper of geen nieuwe gemeenschappen in de plaats. Nochtans bestaat er een grote onderhuidse behoefte aan geloofwaardige gemeenschappen. Alhoewel men nog steeds op de kerk beroep doet, is de betrokkenheid op de lokale gemeenschap weggeval- len. Men vindt het normaal om een privaat beleefd geloof te hebben, dat geen engagementen vereist. Maar als de gemeenschappen wegvallen, dan zal ook de dienstverlening wegvallen. We zijn nog niet ‘op ons gat gevallen’, zoals wij dat zo plastisch uitdrukken, maar de tijd komt dat we de koude grond zullen voelen en dan kunnen we maar hopen dat we dan de energie hebben om ons op die grond af te zetten en een sprong van vernieuwing kunnen maken! Het is tegen de eigen aard van het christendom in, dat precies het gemeenschapsaspect verwatert, want juist in het samenkomen vinden we het vuur dat Jezus kwam brengen en waarvan hij verlangde dat het zou oplaaien (Lc 12,49)! Dat heilig vuur dat we bij elkaar aanwakkeren wanneer we biddend, zingend en vierend samen zijn, mogen we niet geheel laten uitdoven. Dat veronderstelt dan wel een gemeenschap waarin we ons thuisvoelen!

De liturgie van het doopsel is wellicht de mooiste en rijkste liturgie die de kerk heeft en dat alles voor een klein kind dat niet beseft wat hem overkomt.

Het doopsel

Terug bij het liturgische aanbod, dat ik u wil aanbevelen, komen we logischerwijze eerst uit bij het doopsel. Nu ja, ‘eerst’, zo vanzelfsprekend is dat niet. De tijd waarin iedereen werd verondersteld katholiek te zijn en dus gedoopt, lijkt nu toch wel helemaal voorbij. Net zoals de tijd toen men een kind zo snel mogelijk doopte opdat het toch wel in de hemel zou terechtkomen mocht het vroegtijdig sterven. Welke reden is er dan om kinderen op jonge leeftijd te laten dopen? De reden die meestal wordt opgegeven is: in orde zijn met het oog op een communiefeest en later een kerkelijk huwelijk. Ik weet niet of u zich hierbij kunt aansluiten en als dat zo is dan weet ik ook niet of er toch niet tegelijk een andere motivatie kan meespelen. Omdat die echter moeilijker te verwoorden is, wordt die meestal verzwegen. We hebben het dan over het ‘numineuze’. Moderne mensen hebben doorgaans een onuitgesproken godsgeloof. Je weet het niet zeker, maar je neigt naar een overtuiging waarin het goddelijke een plaats kan hebben. Voor het hele pakket ben je niet te vinden, zo sta je bv. toch wel afwijzend tegenover de kerk. Het doopsel is een van die uitzonderingen waarvoor je op de kerk beroep doet. Als dat zo is, dan heb ik daar alle begrip voor. Ik ga geen geloofsexamen afnemen om te testen of je wel in aanmerking kan komen voor een doopsel van je kind. Integendeel, ik ga er van uit dat je niet hals-overkop voor het doopsel kiest, maar dat je dat bewust doet, niet enkel om pragmatische redenen, maar ook vanuit het besef dat er ‘meer’ is tussen hemel en aarde en dat je kind daar deel mag aan hebben. Je wil tenslotte het beste voor je kind.

De vraag is wel of het dan zo vanzelfsprekend is dat je kind op jonge leeftijd wordt gedoopt (én op acht jaar zijn eerste communie doet én op twaalf jaar het vormsel ontvangt). Zijn jullie zo katholiek dat je ook de consequenties van het doopsel erbij neemt? Gedoopt worden veronderstelt immers kiezen voor de weg van het evangelie, deel uitmaken van de geloofsgemeenschap. Daarvoor zou je dan als gezin moeten kiezen. Anders is het alsof je je kind inschrijft in een voetbalclub, maar het nooit mee laat voetballen! Zijn de keuzes die je maakt als gezin christelijk te noemen en wil je je kind dus echt een christelijke opvoeding geven? Ik hoor ouders vaak zeggen dat zij vinden dat hun kind later zelf moet

kiezen. Daar ben ik het mee eens, maar welk keuzemateriaal reik je het dan aan? Nee, dat kan niet enkel van de school komen! Het voorbeeld van de ouders is het belangrijkste op jonge leeftijd. Als jongvolwassene kan hij dan zijn voorlopige keuzes bijsturen. Wie zich laat dopen zegt: ik word christen. Dat kan je als kind niet zeggen, dat kan maar gemeend zijn op volwassen leeftijd. Een doopsel op volwassen leeftijd is dan ook een zeer betekenisvol gebeuren. Stel je voor dat je als baby werd gedoopt en de eerste twintig jaar van je leven heb je niet als gedoopte geleefd. Tot op een dag je dan toch door Gods Geest wordt geraakt en je stilaan begint te geloven. Dan wil je gedoopt worden, maar dan kan het niet meer want je bént al gedoopt! ...

Het is niet mijn bedoeling om jonge ouders te ontmoedigen om hun kinderen te laten dopen. Ik wil je wél aanzetten om alles goed te overwegen. Wil je inderdaad die keuze voor jouw kind maken, besef je wat daarvan de gevolgen zijn? Als je werkelijk van jezelf kunt zeggen: wij zijn een christelijk gezin en wij willen onze kinderen de weg van het evangelie leren kennen, dan is het wel degelijk zinvol om je kind te laten dopen (ook al is het zelfs dan even gepast om toch het doopsel uit te stellen). Naar mijn ervaring vraagt het kinderdoopsel weinig voorbereiding (in tegenstelling tot de volwassenendoop). De liturgie van het doopsel is zo rijk aan symboliek dat zij op het moment zelf veelzeggend is. Al hangt veel af van de kwaliteit van de voorganger, die kan er ook een weinig bezielende gebeurtenis van maken. Een goede doopselviering is een bevrijdend gebeuren. Alle spanningen die je vooraf nog zou kunnen hebben zijn na afloop allemaal opgelost. Niet alleen de dopeling, maar ook alle andere aanwezigen kunnen het kerkgebouw als nieuwe mensen verlaten. Ik overdrijf waarschijnlijk, maar ik ben nu eenmaal bezig met reclame maken! De liturgie van het doopsel is wellicht de mooiste en rijkste liturgie die de kerk heeft en dat alles voor een klein kind dat niet beseft wat het overkomt.

Hoe het doopsel verloopt vind je op deze website bij 'doopsel' waar je een tekstbestand vindt met ook enkele keuzeteksten. Ook in mijn artikel over de liturgie 'Voorganger worden' ga ik dieper in op het doopsel. Daarom kan ik mij hier nu beperken tot enkele accenten die het doopsel zo mooi maken.

Het begint al bij de naam. Het kind heeft een naam gekregen omdat jullie die mooi vinden of omdat die naar een bijzonder iemand verwijst. Met die naam kan het aangesproken worden, met die naam krijgt het een hoofdrol in jullie levensverhaal. Een beetje verder horen we een stukje uit Jezus' verhaal. Zo wordt er een link gelegd tussen zijn en jullie verhaal. Jullie en peter en/of meter beloven dan ook het beste van jezelf te geven bij het opgroeien van jullie kind. Allemaal samen leggen we het dan de handen op. God heeft geen andere handen dan de onze om dit kind te beschermen tegen alles wat kwalijk of dodend is in deze wereld. Visueel vind ik dit altijd een bijzonder moment. Met water wordt het dan gedoopt en ik nodig ieder die wil uit om er nog een schepje bovenop te doen. Met olie wensen we dan dat het vervuld van Gods Geest een gesmeerd leven mag hebben. Je voelt hopelijk aan dat dit alles pas goed tot zijn recht komt in een ontspannen sfeer waarin openheid is voor wat ons overstijgt.

Ten aanzien van de geboorte lijkt het doopsel de kers op de taart, maar ik hoop toch dat het toch niet enkel dat ietsje meer is, maar een duidelijk nieuw begin als kind van God dat deelheeft aan zijn Liefde en opgenomen wordt in een gemeenschap die daarvan getuige is.

Het huwelijk is niet iets wat enkel twee mensen aangaat, het veronderstelt een bredere verbondenheid.

Het kerkelijk huwelijk

Zoals ik het ook al duidelijk heb gemaakt in mijn artikel over de liturgie, bestaat een kerkelijke huwelijksluiting uit twee delen: de viering en de voorafgaande ondertrouw. Wie wil trouwen voor de kerk zoekt uiteraard eerst contact met die kerk en komt dan in veel gevallen bij een priester terecht, bij mij bv. De kerk heeft mij een zeer lijk formulier ter beschikking gesteld aan de hand waarvan we kunnen vaststellen of je motivatie wel katholiek genoeg is. Ik kan me niet herinneren ooit een koppel te hebben ontmoet dat na het kruisverhoor van de ondertrouw als geslaagd zou kunnen doorgaan (gesteld dat er een quotering aan vast zou hangen). Jonge trouwlustigen zijn kinderen van hun tijd en zijn dus in het geheel niet bezig met geloof zoals de kerk dat graag zou willen. Dat zorgt ervoor dat de ondertrouw een zeer stressvol gebeuren is voor ... mij! Wat ik te doen heb is het geloof van deze twee mensen vertalen naar het geloof van de kerk. Ik hou me vast aan de overtuiging dat het feit op zich dat zij voor een kerkelijk huwelijk hebben gekozen al volstaat als bevestiging van de legitimiteit van de keuze. De daad van het kiezen bevestigt de authenticiteit van de keuze. Men zou deze keuze niet maken als daaraan niets ten grondslag ligt. Het heeft niets met verwoording te maken, maar met beleving. Wat ik wel dikwijls moet vaststellen is dat deze paartjes niet verder kijken dan hun relatie. Ze zijn natuurlijk verliefd – het zal daar wel aan liggen – en liefde maakt blind. Maar het is echt opvallend dat alles wat voor hen belangrijk is in het leven zich situeert in of omtrent hun relatie. Alsof de wereld niet meer is dan hun leefwereld, zelfs in tijden van internet! Zonder iets te forceren probeer ik dan toch hun door de liefde blind geworden ogen te openen voor een breder perspectief en hun engagement voor een betere wereld aan te wakkeren. Het mag immers verondersteld worden bij mensen die op trouwen staan. Het huwelijk is niet iets wat

enkel twee mensen aangaat, het veronderstelt een bredere verbondenheid. Die ondertrouw is dus wel degelijk een en ander.

De huwelijksviering zelf wordt normaal gezien door het paar zelf samengesteld, op basis van mijn richtlijnen en meestal met gebruik van mijn keuzeteksten. Sommigen kiezen voor een uitvoerige viering met veel teksten, anderen houden het liever kort. Het wederzijdse jawoord wordt als het hoogtepunt ervaren, ook al is de essentie de huwelijkszegen. Voor die zegen strek ik beide handen over hen uit, terwijl zij rechtstaan. Met mijn handen visualiseer ik Gods zegenende aanwezigheid en door het rechtstaan beleven zij dit moment ook intenser. Zittende zouden zij die afwachtende houding kunnen aannemen van 'het zal wat zijn', maar staande zijn zij bereid de zegen te erkennen en te aanvaarden als een goddelijke gave. Een derde moment dat voor mij doorweegt in een huwelijksviering is het evangelie en de aansluitende homilie. Het is een moment van reflectie, waarbij een derde persoon – Jezus – toch even expliciet op de voorgrond komt. Dit onderdeel neem ik natuurlijk geheel voor mijn rekening. Het gebeurt maar zelden dat een paar zelf een voorkeur heeft voor een bepaalde evangelielezing. En dan ligt die nog meestal in de lijn van wat ik zelf zou kiezen. Wanneer hun keuze toch onverwacht is, dan vormt die voor mij een interessante uitdaging! Hun motivatie voor die keuze speelt dan natuurlijk wel een belangrijke rol.

De kerkelijke uitvaart

De onmiddellijke aanleiding voor dit artikel is de ervaring dat we in Sint-Fredegandus van mei 2019 tot februari 2020 GEEN uitvaarten hebben gehad! Er kunnen wel eens stille perioden zijn, maar zo stil hadden we het nog nooit gehad! Ik vernam dat er zelfs een nieuwe trend opkomt waarbij er gewoon helemaal geen uitvaartdienst wordt gehouden, enkel een woordje op het kerkhof. Elk mensenleven – wat het ook is geweest – verdient toch een waardig einde met het nodige ceremonieel en ook voor de nabestaanden is dat toch belangrijk! En hoe kan je dat beter doen dan met een kerkelijke uitvaartdienst (mits een bekwame voorganger)? Die zijn overigens niet enkel bedoeld voor pilarenbijters, maar voor alle gedoopten die zich niet geheel van het geloof hebben afgekeerd. Nog steeds hoor je het ‘excuus’ dat men geen regelmatige kerkganger is, alsof dat als een vereiste zou worden beschouwd. Ik ben zelfs blij dat ik bij uitvaarten een grotendeels onkerkelijk publiek in mijn kerk krijg, zodat ik die mensen een hopelijk positieve kerkervaring kan bieden. Ik wil even bij mijn aandachtspunten stilstaan (zonder te veel in herhaling te vallen, zie artikel over liturgie: ‘Voorganger worden’).

Net zoals bij doopsel en huwelijk vind ik het voorafgaande contact met de familie erg belangrijk. Ik

Het is mijn taak om te luisteren en niet enkel naar datgene waar ik iets mee kan voor de uitvaartdienst!

neem daarvoor de tijd en wat ik dan vooral doe is luisteren. Het verhaal moet verteld kunnen worden. Niet alleen het verhaal van de overledene, maar soms ook het hele context-verhaal. De ene mens heeft meer nood aan het op-verhaal-komen dan de andere. Het is mijn taak om te luisteren en niet enkel naar datgene waar ik iets mee kan voor de uitvaartdienst! Je zou kunnen denken dat de doelstelling van dit gesprek is: de voorbereiding van de uitvaartdienst. Dat is zeker niet de enige doelstelling. Volle aandacht geven aan het verhaal van deze mens(en) tegenover mij is even belangrijk. Soms zit ik met een hele familie rond de tafel en dan wordt dat wat moeilijker, je kan niet aan tien mensen tegelijk je persoonlijke aandacht geven. Mensen kunnen trouwens ook achteraf een nieuw gesprek in intiemere kring vragen. In mijn wijze van aanwezig zijn is het ook belangrijk dat men aanvoelt dat er met mij te praten valt, op dit moment en mogelijk ook later.

Voor dit gesprek heb ik drie doelstellingen. (1) Zoals gezegd, het ‘er zijn’ voor deze mensen, (2) het verhaal van de overledene horen en (3) praktische afspraken voor de uitvaartdienst. Bij 2 maak ik een onderscheid tussen wie deze mens is geweest en wat hij heeft gedaan, dus zowel zijn persoonlijkheid als zijn levensloop. Ik gebruik een zelfgemaakte fiche om bruikbare informatie op in te vullen met staakwoorden. Wat ‘bruikbaar’ is is alles wat mij de mogelijkheid geeft om een herkenbaar beeld te schetsen van deze mens, niet zelden met mijn eigen woorden. Je kan nooit helemaal zeker zijn van de woorden die je kiest, maar je moet ook kunnen vertrouwen op je buikgevoel en je empathisch vermogen. Vooral wanneer nabestaanden tijdens de dienst zelf een afscheidswoord zullen (laten) uitspreken, is het beter om zelf niet woordelijk te herhalen wat men je heeft voorgezegd. De info die ik vergaar over de overledene is in eerste instantie bedoeld om een beeld te verwerven over deze mens

en in tweede instantie om wat passend is te verwoorden in de inleiding en in de homilie. Op basis van die informatie kies ik dan alle teksten en gebeden. Ik heb een voorraad aangelegd (die natuurlijk nog aangroeit) en daaruit maak ik mijn keuze.

Mijn fiche heeft ook een luik voor de praktische afspraken. Zijn er persoonlijke getuigenissen (het valt na te streven dat er niet te veel zijn en dat die niet te lang uitvallen)? Hoeveel kaarsen plaatsen we rond de kist of de urne en wie zal die aansteken? Welke muziek wordt er gespeeld? Kiest men voor een bijkomende symboliek? Is er een inbreng van kinderen? Heeft men zelf tekstmateriaal voor te stellen? Het is best om het verloop van de dienst door te nemen en die zo nodig aan te passen.

Belangrijk voor een kerkelijke uitvaart en een groot verschil met een profane dienst, is het perspectief. Men is geneigd bij een overlijden achterom te kijken en herinneringen op te halen. Dat is goed, maar wat wij doen is ook vooruitkijken. Dit overlijden is geen eindpunt, maar een overgang naar een nieuwe vorm van verbondenheid. Wij geloven dat deze mens niet dood is, omdat onze God een god van levenden is. Hij/zij leeft verder in een dimensie die wij nooit zullen begrijpen, althans niet voor wij zelf ook in die dimensie zijn opgenomen!

De zondagsviering

De Coronacrisis heeft ons in 2020 een hele tijd verbannen uit de kerk op zondag. Je kan die samenkomst niet vervangen via sociale media of streaming op internet of tv-uitzendingen. Ik heb in die tijd het voorgaan erg gemist. Op die manier merk je hoe belangrijk de zondagsviering is voor mij als gelovige en als priester. Die vieringen houden je geloof wakker. Ik begrijp wel dat vele gelovigen ervan overtuigd zijn dat zij ook gelovig kunnen zijn zonder 's zondags naar de kerk te gaan. Natuurlijk is de

Die vieringen houden je geloof wakker. (...) Is het niet eerder zo dat vele gelovigen zich tevreden stellen met een 'slapend' geloof?

kerkgang niet het belangrijkste in het leven van een christen. Het gaat immers vooral om je geloofsbeleving: hoe bepaalt je geloof de keuzes die je maakt, hoe beleef je de christelijke waarden, op welke manieren leeft Jezus verder in jou, welke bronnen van christelijk geloof inspireren je? Nu illustreren deze vragen toch wel dat die geloofsbeleving niet vanzelfsprekend is. Hoe kan de kinderlijke kijk op geloof die je ooit hebt meegekregen je sterk genoeg maken om als een volwassen christen te leven? Is het niet eerder zo dat vele gelovigen zich tevreden stellen met een 'slapend' geloof? Het is niet onmogelijk om een oprecht geloof te hebben zonder kerkgang, maar het veronderstelt dan toch heel wat andere 'input'. Tegelijk garandeert een zondagse kerkgang niet dat je geloof wakker gehouden wordt vermits voorgangers en predikanten ook maar mensen zijn, met beperkingen. Ik heb er al bezig gezien die je goesting geven om weg te lopen! Het zou niet mogen zijn. Daarom raad ik elke gelovige aan om kritisch te zijn in het kiezen van een vierende gemeenschap en niet noodzakelijk onder de eigen kerktoren te blijven. Ik kan niet aanvaarden dat mensen ontmoedigd geraken door onbekwame voorgangers. Elke christen heeft recht op een kwaliteitsvolle zondagsviering!

Inderdaad is het veel meer een recht dan een zondagsplicht! Mensen die 's zondags ter kerke gaan omdat zij menen dat hun geloof hen daartoe verplicht, gaan wellicht met de verkeerde instelling. Als zij dan terechtkomen in een gemeenschap waar goed wordt gevierd, waar de juiste dingen worden verteld, dan kan het gelukkig nog goed komen. Een goede zondagsviering geeft je immers het besef dat het geloof in God en de keuze voor de weg van Jezus je vrij maakt en tot niets verplicht. Er zijn natuurlijk wel consequenties, maar die groeien van onderuit, zoals je groeit als mens en als gelovige.

Het probleem op dit moment is natuurlijk wel dat vele vierende gemeenschappen klein zijn en sterk vergrijsd. Zelfs als er een goede voorganger is en de sfeer zit goed, dan nog kan je het gevoel hebben er niet bij te horen. Met het aantal kerkgangers zijn ook de middelen vermindert om kwaliteitsvolle vieringen te realiseren. Als ik kon beschikken over goede zangstemmen, muzikanten, voordrachtskustenaars, dansers, creatieve ICT'ers, techniekers, ...

ik zou 'mijn gang nogal eens gaan'! Ze bestaan wel, maar hun geloof is slapend, vrees ik ...

Het is zoals met de kip en het ei. Moeten er eerst betere vieringen komen of moeten er eerst meer mensen naar de vieringen komen? Het is natuurlijk geen kwestie van moeten, maar van ont-moeten! Soms ontmoet je iemand die iets nieuws mogelijk maakt en je doet dromen, maar meestal besef je wat Willem Elsschot schreef in zijn gedicht 'Het huwelijk': "... want tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren, en ook weemoedigheid, die niemand kan verklaren, en die des avonds komt, wanneer men slapen gaat." Wat wil ik hier graag reclame maken voor de zondagsviering, maar ik kijk om mij heen en vraag me af: hoe kan ik je overtuigen om er samen iets moois van te maken? Ik geloof immers dat de vernieuwing moet komen van die mensen die nu nog overtuigd moeten worden, dat wat nu lijkt uit te doven, nieuwe levenskracht verdient en dat die van hen moet komen! Ik ben kandidaat om eraan mee te werken, maar ik ben ook al tweeënzestig, alhoewel jong van hart! Bij de jonge generatie priesters heb ik wel veel vragen. Zij gedragen zich enerzijds als kinderen van hun tijd – OK – maar als het op liturgie aankomt, houden zij strikt aan het Romeinse boekje en geven zij er blijk van niet naar enige hervorming uit te kijken! De liturgie snakt nochtans al jaáären om vernieuwing. De jonge priesters zijn echter opgeleid door hen die geen hervorming genegen zijn.

Het doet mij pijn om vast te stellen dat de kerk erin lijkt te slagen om alle progressiviteit uit haar rangen weg te zuiveren. Het zet mij dan wel aan om mij nog passioneeler in te zetten voor een kerk die kiest voor de vernieuwing die Jezus begonnen was, en dit zowel in woorden als in daden!

Maar terug naar de zondagsviering nu! De woorden die wij daar gebruiken moeten levensecht zijn. Het is gewoon onmogelijk dat vertaalde Latijnse teksten levensecht zijn in het Nederlands. Er is trouwens meer nodig dan vertaling. Ook de onderliggende theologie moet herzien worden! De kerk heeft zich daar vastgereden in de modder van de traditie. Het rode lampje van het evangelie knippert, maar niet overal wordt tussenbeide gekomen en al zeker niet officieel. Zalig de lokale voorgangers met een gezonde spiritualiteit, die taalvaardig genoeg zijn om een liturgische taal te hanteren die geloofwaardig is. Alhoewel de kerk creativiteit in de liturgie niet genegen is, moeten we wel creatief zijn om de liturgie niet als iets bevreemdends, maar als

*Er is meer nodig dan vertaling
... De kerk heeft zich vastgereden in de modder van de traditie. Het rode lampje van het evangelie knippert ...*

voedend voor het geloof van de moderne gelovigen te maken. Ik mijn artikel over de liturgie ben ik daar al uitvoerig op ingegaan. Nu druk ik enkel nog de hoop uit dat plaatselijke voorgangers de toewijding en de vrijmoedigheid blijven vinden om van hun liturgisch voorgaan parels van spiritualiteit te maken die mensen optillen uit de leegte en doen groeien in geloof.

Slotgedachte

Wie zich tot de kerk wendt mag niet bedrogen uitkomen. Wat wij te bieden hebben moet kwaliteit zijn. Ik kan niet garanderen dat men die op elk kerkelijk aanspreekpunt zal vinden. Ik hoop het natuurlijk wel. Onze middelen zijn beperkter geworden, maar ook met beperkte middelen kunnen we nog goede dingen doen. Het minste dat we kunnen doen is 'er zijn voor'. Aanwezigheid is dan ook een van de pijlers van mijn spiritualiteit (zie artikel 'Koning Visser Kringen') en dat veronderstelt aandacht, luisteren met je oren en je hart naar de mens tegenover je. Dan ben je in staat om de vraag te verstaan en dus zo nodig je aanbod bij te sturen. Ik weet dat er kerkmensen zijn die menen dat de mensen zich moeten schikken naar ons aanbod, zoals het is, want de mensen beseffen niet hoe goed ons aanbod wel is! Het is natuurlijk goed om te geloven in je product en het is waar dat dé mensen ervan vervreemd zijn geraakt, maar het is niet waar dat ons aanbod buiten kritiek staat. Ook al groeit God mee met de mensen, de kerk lijkt ter plaatse te blijven staan. Zij biedt schijnbaar een onveranderlijke waarheid, maar hoe kan God zich daarin herkennen anno 2020? Als alles om ons heen voortdurend in verandering is, God inclusief, hoe kan de kerkelijke waarheid dan onveranderlijk zijn? Wie stilstaat, dwaalt af! Het geloof heeft ankerpunten nodig, zegt men dan. Inderdaad, maar ook die schuiven op, met de bodem mee! Denk maar eens hoe ons omgaan met en inzicht in de bijbel de laatste jaren is geëvolueerd, ook al zijn er natuurlijk die die evolutie afwijzen. Laat dat uitzonderingen blijven en laat de kerk een dynamisch gegeven zijn, wellicht vooral als gemeenschap eerder dan als instituut. Al mag ook dat niet berusten in zijn logheid als excuus voor een status quo.

Uiteindelijk kan ik hier enkel maar mezelf aanbieden. Ik doe de dingen zoals de Geest het mij in-

geeft. Nooit gaat het om mij, maar altijd om Haar, de Roeach, de levensadem van God. Mijn aanbod is niet mijn aanbod, maar dat van de kerk, zij het via mijn handen, via mijn mond, via mijn hart. Ik ben geroepen om een priester te zijn, geen rebel, maar als ik rebels moet zijn om een goede priester te zijn, dan ben ik maar rebels. God heeft mij een gezond verstand gegeven en een door het leven gevormd geweten. Ik kan niet anders dan daar volop gebruik van te maken. Daarenboven ligt het in mijn natuur om geen half werk te doen, maar steeds het beste van mezelf te geven. Daarom geloof ik in wat ik als priester doe, dat het goed is, ook al is het gekleurd door mijn geloof, mijn capaciteiten, mijn persoonlijkheid. Dus beveel ik je mijn diensten aan met de verzekering dat je niet teleurgesteld zult zijn, integendeel!

Laat ik mijn aanbod eens op een rijtje zetten:

- een persoonlijk gesprek (aan huis of in de pastorie) over levens- of geloofsvragen;
- een biechtgesprek;
- een rouwgesprek (verwerking na een overlijden);
- geloofsgesprekken in kleine groep;
- samen nadenken over de toekomst (van de kerk);
- een rondleiding in de Sint-Fredeganduskerk (voor volwassenen, kinderen of jongeren);
- ondersteuning van leerkrachten en studenten betreffende kerkelijke thema's e.d.;
- alle info die de website www.sint-fredegandus.be te bieden heeft;
- een doopsel;
- een eerste communie;
- een huwelijk;
- een kerkelijke uitvaart;
- de zondagse eucharistieviering;
- een bijbelgroep (of het opstarten van een nieuwe);
- de begeleiding van een bezinnings- of vormingsdag voor kleine groepen (met een af te spreken thema);
- een bezinning a.d.h.v. mijn kruiswegvariant VIA MARCVS of een van mijn andere kunstwerken;
- het gebruik van de pastorietuin van Sint-Fredegandus voor een receptie e.d.;
- kunstwerken in opdracht;

- ...

(dit aanbod kan veranderen na deze datum)

Deurne, april 2020